

КОМП'ЮТЕРНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ І СИСТЕМ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації
Спеціальність	174 Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка
Освітня програма	Комп'ютерно-інтегровані системи та технології в приладобудуванні
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	очна (денна)
Рік підготовки, семестр	2 курс, весняний семестр
Обсяг дисципліни	5 кр. (150 год.), 36 годин лекцій, 36 годин комп'ютерних практикумів, 78 годин СРС
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Екзамен, поточний контроль
Розклад занять	У відповідності до розкладу занять, розміщеному на сайті https://schedule.kpi.ua/
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: (к.т.н., доц., доцент, Вислоух Сергій Петрович, vsp1@ukr.net (ПБ-41, ПБ-42, ПБ-п51) к.т.н., доц., доцент Півторак Діана Олександрівна, p_diana@i.ua (ПГ-41, ПО-41) ст. викладач Зайцев Віктор Миколайович, v.m.zaitsev@kpi.ua (ПМ-41, ПК-41) Практичні : к.т.н., доц. Півторак Діана Олександрівна, p_diana@i.ua (ПГ-41, ПО-41) асистент Волошко Оксана Вячеславівна, voloshko_o@ukr.net vsp1@ukr.net (ПБ-41, ПБ-42, ПБ-п51) ст. викладач Зайцев Віктор Миколайович, v.m.zaitsev@kpi.ua (ПМ-41, ПК-41)
Розміщення курсу	Дистанційний курс на платформі «Сікорський» https://do.ipk.kpi.ua/course/view.php?id=5414 (ПБ-41, ПБ-42, ПБ-п51) (доступ надається викладачами)

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Дисципліна «Комп'ютерне моделювання процесів і систем» призначена для забезпечення підготовки майбутніх бакалаврів з використання засобів комп'ютерної техніки для проведення чисельного моделювання процесів і систем, які є предметом професійного інтересу.

Метою дисципліни є формування у студентів здатностей:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- Здатність застосовувати знання математики, в обсязі, необхідному для використання математичних методів для аналізу і синтезу систем автоматизації;

- Здатність застосовувати методи системного аналізу, математичного моделювання, ідентифікації та числові методи для розроблення математичних моделей окремих елементів та систем автоматизації в цілому, для аналізу якості їх функціонування із використанням новітніх комп'ютерних технологій;
- Здатність вільно користуватись сучасними комп'ютерними та інформаційними технологіями для вирішення професійних завдань, програмувати та використовувати прикладні та спеціалізовані комп'ютерно-інтегровані середовища для вирішення задач автоматизації.

Основні завдання кредитного модуля.

Після засвоєння дисципліни студенти мають продемонструвати такі результати навчання:

ЗНАННЯ:

- знати лінійну та векторну алгебру, диференціальне та інтегральне числення, функції багатьох змінних, функціональні ряди, диференціальні рівняння для функції однієї та багатьох змінних, операційне числення, теорію функції комплексної змінної, теорію ймовірностей та математичну статистику, теорію випадкових процесів в обсязі, необхідному для користування математичним апаратом та методами у галузі автоматизації;

УМІННЯ:

- вміти застосовувати сучасні інформаційні технології та мати навички розробляти алгоритми та комп'ютерні програми з використанням мов високого рівня та технологій об'єктно-орієнтованого програмування;
- вміти застосовувати методи системного аналізу, моделювання, ідентифікації та числові методи для розроблення математичних та імітаційних моделей окремих елементів та систем автоматизації в цілому, для аналізу якості їх функціонування із використанням новітніх комп'ютерних технологій;
- вміти використовувати різноманітне спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язування типових інженерних задач у галузі автоматизації, зокрема, математичного моделювання, автоматизованого проектування, керування базами даних, методів комп'ютерної графіки.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Вивчення дисципліни базується на знаннях з дисциплін «Вища математика», «Спеціальні розділи математики» та «Програмування».

У подальшому знання та вміння, одержані при вивченні цієї дисципліни, використовуються у спеціальних і професійно-орієнтованих дисциплінах, виконанні курсових проєктів/робіт та випускної кваліфікаційної роботи

3. Зміст навчальної дисципліни

- Розділ 1. Основи моделювання процесів і систем.
- Тема 1. Основні поняття моделювання.

Поняття моделі. Властивості моделей. Мета моделювання. Класифікація моделей.

Класифікація видів моделювання.

- Тема 2. Методологія комп'ютерного розв'язання інженерних задач

Етапи комп'ютерного розв'язання інженерних задач. Наближені обчислення. Види похибок при розв'язанні задач.

- Тема 3. Наближені обчислення елементарних функцій.

Обчислення многочленів. Схема Горнера. Обчислення елементарних функцій за допомогою степеневих рядів і ланцюгових дробів.

- Тема 4. Розв'язання нелінійних рівнянь.

Відокремлення і уточнення коренів. Метод половинного ділення. Метод простих ітерацій. Метод хорд і дотичних. Комбінований метод.

- Тема 5. Розв'язання систем лінійних та нелінійних рівнянь.

Розв'язання систем лінійних алгебраїчних рівнянь. Метод Крамера. Методи Гауса і Жордана - Гауса. Обчислення визначника і зворотної матриці. Метод ітерацій, метод Зейделя. Розв'язання систем нелінійних рівнянь. Методи простих ітерацій та Ньютона.

- Тема 6. Чисельні наближення функцій.

Інтерполяція. Інтерполяційний многочлен Лагранжа. Кінцеві різниці. Інтерполяційні многочлени Ньютона. Сплайти. Інтерполяція сплайнами. Екстраполяція. Обернена інтерполяція. Апроксимація. Метод найменших квадратів.

- Тема 7. Чисельне диференціювання і інтегрування функцій.

Чисельне диференціювання функцій з допомогою інтерполяційних поліномів і сплайнів. Чисельне інтегрування функцій. Формули прямокутників, трапецій та Симпсона.

- Тема 8. Чисельне інтегрування диференціальних рівнянь

Постановка задачі. Однокрокові та багатокрокові методи. Рішення систем диференціальних рівнянь. Рішення диференціальних рівнянь вищих порядків.

- Тема 9. Основи графічної візуалізації результатів обчислення.

- Тема 10. Моделювання динамічних систем

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова

1. Комп'ютерне моделювання процесів та систем. Чисельні методи [Електронний ресурс] : підручник для здобувачів ступеня бакалавра за спеціальністю «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» / С. П. Вислоух, О. В. Волошко, Г. С. Тимчик, М. В. Філіппова ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл 37,37 МБайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 228 с. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/42195>

2. Комп'ютерне моделювання процесів і систем. Методи оптимізації [Електронний ресурс] : підруч. для здобувачів ступеня бакалавра за спеціальністю «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», освітньо-проф. прогр. «Комп'ютерно- інтегровані системи та технології в приладобудуванні» / С. П. Вислоух, О. В. Волошко, Г. С. Тимчик, М. В. Філіппова ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 115.44 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. – 267 с. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/53876>

3. Комп'ютерне моделювання процесів і систем. Практикум [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» / Д.О. Півторак, Ю.Ф. Лазарев, С.Л. Лакоза ; КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. - 207 с. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/38916>

4. Комп'ютерне моделювання: процеси і системи [Електронний ресурс] : підручник для здобувачів ступеня бакалавра за спеціальністю 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» / І. В. Кравченко, І. В. Микитенко, Г. С. Тимчик ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 5,3 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. – 215 с. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/50552>

Допоміжна.

5. Андруник В. А. Чисельні методи в комп'ютерних науках: навчальний посібник Том 2 за ред. В. В. Пасічника / В. А. Андруник, В. А. Висоцька, В. В. Пасічник, Л. Б. Чирун, Л. В. Чирун. – Львів: Видавництво «Новий світ -2000», 2020. – 536 с. ISBN 978-617-7519-12-5.

6. Бойцова І. А. Чисельні методи: конспект лекцій. / І. А. Бойцова – Одеса: Вид-во ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2015. – 126 с.

7. Гончаров О. А. Чисельні методи розв'язання прикладних задач : навч. посіб. / О. А. Гончаров, Л. В. Васильєва, А. М. Юнда. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 142 с. ISBN 978-966-657-828-3.

8. Дубовой В. М. Моделювання та оптимізація систем: підручник / В. М. Дубовой, Р. Н. Кветний, О. І. Михальов, А. В. Усов – Вінниця: ПП «ТДЕдельвейс», 2017. – 804. с. ISBN 978-617-7237-23-4.

9. Третиник В. В. Методи обчислень: Частина 1. Чисельні методи алгебри [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 113 «Прикладна математика», спеціалізації «Наука про дані (DataScience) та математичне моделювання» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: В. В. Третиник, Н. Д. Любашенко. – Електронні текстові дані (1 файл: 2,94 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 138 с.

10. Мусіяка В. Г. Основи числових методів [Текст] підручник / В. Г. Мусіяка. – Дніпро : ЛІРА, 2017. – 256 с.

11. Третиник В. В. Методи обчислень: Частина 1. Чисельні методи алгебри [Електронний ресурс: навч. посіб. для студ. спеціальності 113 «Прикладна математика»], спеціалізація «Наука про дані (Data Science) та математичне моделювання»/ КПІ ім. Ігоря Сікорського уклад.: В.В. Третиник, Н.Д. Любашенко.- Електронні текстові дані (1 файл: 2,94 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 138с.

12. Богач І. В. Чисельні методи розв'язання диференціальних рівнянь засобами MathCAD : навчальний посібник / І. В. Богач, О. Ю. Краковецький, Л. В. Крилик. – Вінниця : ВНТУ, 2020. – 106 с. ISBN 978-966-641-802-2.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Основні форми навчання - лекції, комп'ютерні практикуми й самостійна робота студентів.

На лекціях студентам викладаються теоретичні основи дисципліни.

Лекційні заняття:

1. Основні поняття моделювання. Поняття моделі. Класифікація моделей. Поняття моделювання. Мета моделювання. Класифікація видів моделювання.
2. Етапи комп'ютерного розв'язання інженерних задач.
3. Наближені обчислення. Види похибок при розв'язанні задач.
4. Обчислення многочленів. Схема Горнера. Обчислення елементарних функцій за допомогою степеневих рядів і ланцюгових дробів.
5. Розв'язання нелінійних рівнянь. Відокремлення і уточнення коренів. Метод половинного ділення.
6. Метод простих ітерацій. Метод хорд і дотичних. Комбінований метод.
7. Розв'язування систем лінійних алгебраїчних рівнянь. Метод Крамера. Методи Гауса і Жордана – Гауса, оптимального виключення..
8. Обчислення визначника і зворотної матриці. Метод ітерацій, метод Зейделя.
9. Розв'язування систем нелінійних рівнянь. Методи Ньютона.
10. Інтерполяція. Інтерполяційний многочлен Лагранжа. Кінцеві різниці. Інтерполяційні многочлени Ньютона. Сплайни. Інтерполяція сплайнами.
11. Екстраполяція. Обернена інтерполяція. Апроксимація. Метод найменших квадратів.
12. Чисельне диференціювання функцій з допомогою інтерполяційних поліномів і сплайнів, чисельне інтегрування функцій.
13. Чисельне обчислення інтегралів. Формули прямокутників, трапецій та Симпсона.
14. Загальна постановка задач і чисельного інтегрування диференціальних рівнянь. Загальна характеристика методів чисельного інтегрування ЗДР. Алгоритми перетворення систем ЗДР до нормальної форми Коші.
15. Однокрокові методи.
16. Поняття багатокрокових методів. Рішення систем диференціальних рівнянь. Рішення диференціальних рівнянь вищих порядків.
17. Основи графічної візуалізації результатів обчислення
18. Моделювання динамічних систем

Комп'ютерні практикуми:

1. Основи комп'ютерних обчислень.

2. Комп'ютерне розв'язання задач лінійної алгебри.
3. Розв'язання нелінійних алгебраїчних рівнянь процесів та систем.
4. Розв'язання систем лінійних алгебраїчних рівнянь процесів та систем.
5. Чисельні методи наближення. Інтерполяція та апроксимація.
6. Чисельне інтегрування та диференціювання функцій.
7. Чисельне інтегрування диференціальних рівнянь фізичних систем та процесів.
8. Основи графічної візуалізації розрахунків. Основи двовимірної графіки.
9. Моделювання динамічних систем.
10. Модульна контрольна робота.

Комп'ютерні практикуми виконуються з використанням систем моделювання та програмування (MatLab, MathCad, LabView, C++, C #, Python, Excel тощо).

Комп'ютерні практикуми 1-7, 9 розраховані на 2 практичні заняття.

6. Самостійна робота студента/аспіранта

Самостійна робота студентів передбачає закріплення знань за матеріалами лекцій та їх поглиблення, самостійне вивчення окремих питань за рекомендованими навчально-методичними матеріалами. Також питання, що виносяться на самостійне опрацювання вказані в описі комп'ютерних практикумів.

На самостійну роботу студентів виділяється 78 годин, з яких 30 годин - на підготовку до екзамену і 48 годин - на виконання комп'ютерних практикумів та опрацювання матеріалів лекцій і навчальної літератури відповідно до структури дисципліни.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Перед студентом ставляться наступні вимоги:

- **правила відвідування занять:**
 - не запізнюватись на заняття; при запізненні більш ніж на 15 хв., заходити на другу пів пару, щоб не відволікати присутніх; попереджати через старосту про пропуск заняття з поважної причини чи у раз хвороби (підтвердити ксерокопією медичної довідки);
 - при навчанні в дистанційному режимі: Zoom-конференція за посиланням викладача;
- **правила поведінки на заняттях:**
 - забороняється займатися будь-якою діяльністю, яка прямо не стосується дисципліни або підтримання здоров'я;
 - дозволяється використання засобів зв'язку для пошуку необхідної для виконання завдань інформації в Інтернеті або на платформі дистанційного навчання Moodle;
 - забороняється будь-яким чином зривати проведення занять;
- **правила захисту комп'ютерних практикумів:**
 - захист проходить на комп'ютерному практикумі;
 - до захисту допускаються студенти з виконаним комп'ютерний практиком та заповненим протоколом;
 - захист полягає у співбесіді по теоретичних та практичних завданнях відповідно до протоколу;
 - студент надсилає оформлений протокол комп'ютерного практикуму на електронну адресу викладача, Telegram канал або розміщені на платформі дистанційного навчання Moodle (при дистанційному навчанні);
 - у окремих випадках (за наявності документально підтверджених вагомих причин) допускається можливість індивідуального захисту;
- **правила призначення заохочувальних балів:**
 - заохочувальні – за виконання ускладнених завдань;
 - максимальна кількість заохочувальних визначається відповідно до Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського, Положення про поточний, календарний та семестровий контролі результатів навчання в

КПІ ім. Ігоря Сікорського, а також інших Положень та рекомендацій, які діють в КПІ ім. Ігоря Сікорського;

- **політика дедлайнів та перескладань:**

- перескладання будь-яких контрольних заходів передбачено тільки за наявності документально підтверджених вагомих причин;
- вчасним захист вважається в межах двох занять наступної теми (поточною вважається тема, завдання з якої хоче захистити студент) навчального часу відповідно до силабусу та/або календарного плану;
- невчасним вважається захист робіт з затримкою більше ніж на два практичні заняття наступної теми, порушення даного дедлайну призводить до оцінювання робіт з максимально можливою кількістю балів, яка складає 75 % від максимальної кількості балів вказаних п.8 «Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання». У випадку захисту робіт з затримкою на більше ніж 5 практичних занять порушення даного дедлайну призводить до оцінювання робіт з максимально можливою кількістю балів, яка складає 60 % від максимальної кількості балів вказаних п.8 «Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання»;

- **політика округлення рейтингових балів:**

- округлення рейтингового балу відбувається до цілого числа;
- при округленні до цілого числа всі цифри, що йдуть за наступним розрядом замінюються нулями;
- якщо цифра розряду, що залишився, 5 або більша, то ціле число збільшується на одиницю, а розряд прирівнюється до нуля;
- якщо цифра розряду, що залишився, менша за 5, то ціле число не змінюється, а розряд прирівнюється до нуля.

- **політика оцінювання контрольних заходів:**

- оцінювання контрольних заходів відбувається відповідно до Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського, Положення про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського, а також інших Положень та рекомендацій, які діють в КПІ ім. Ігоря Сікорського;
- нижня межа позитивного оцінювання кожного контрольного заходу має бути не менше 60% від балів, визначених для цього контрольного заходу;
- негативний результат оцінюється в 0 балів.

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі КПІ ім. Ігоря Сікорського. Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі КПІ ім. Ігоря Сікорського. Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Оскарження результатів контрольних заходів

Студенти мають право підняти будь-яке питання, яке стосується процедури проведення або оцінювання контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто комісією.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль:

№	Назва контрольного заходу	Кількість	Ваговий бал	Усього
1	Виконання та захист комп'ютерних практикумів	9	4	36
2	Виконання та захист модульної контрольної роботи	1	14	14
Усього:				50

Шкала оцінювання комп'ютерних практикумів:

- повністю вірно виконана, оформлена робота, правильні відповіді на запитання - 4 бали;
- вірно виконання, оформлення з незначними недоліками, відповіді з незначними неточностями - 3 бали;
- робота не виконана, або робота виконана, але відповіді на запитання не правильні - 0 балів.

Шкала оцінювання модульної контрольної роботи:

- повністю вірно виконання завдання (правильно виконано не менше 95% завдання) – 13-14 бали;
- вірно виконання завдання з незначними неточностями (правильно виконано не менше 75% завдання) – 10-12 бали;
- вірно виконано не менше 60% завдання, але є суттєві недоліки – 8-9 балів;
- завдання не виконано, або вірно виконано менше 60% завдання - 0 балів.

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.

Для отримання «зараховано» з першої проміжної атестації (7 тижень) студент матиме на менш ніж 7 балів (за умови, якщо на початок 7 тижня згідно з календарним планом «ідеальний» студент має отримати 12 балів).

Для отримання «зараховано» з другої проміжної атестації (13 тижень) студент матиме не менш 14 балів (за умови, якщо на початок 13 тижня згідно з календарним планом «ідеальний» студент має отримати 24 балів).

Семестровий контроль: екзамен (письмовий.)

Умови допуску до семестрового контролю – оцінка з модульної контрольної роботи не менше 8 балів, семестровий рейтинг не менше 30 балів.

Складова семестрового контролю складає 50 балів.

Екзаменаційний білет містить 3 питання теоретичного та два питання практичного характеру. Теоретичні питання оцінюються у 18 балів, а практичні – по 16 балів.

Система оцінювання теоретичних питань у відсотках:

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 18 – 17 балів;
- «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації, або незначні неточності) – 16 – 13 балів;
- «задовільно», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації та деякі помилки) – 12 – 11 балів;
- «незадовільно», незадовільна відповідь.

Система оцінювання практичних завдань:

- «відмінно», повне безпомилкове розв'язування задач – 16-15 бали;
- «добре», повне розв'язування задач з несуттєвими неточностями – 14-12 балів;
- «задовільно», завдання виконане з певними недоліками – 11-10 балів;
- «незадовільно», завдання не виконано – 0 балів.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

У рамках опанування дисципліни «Комп'ютерне моделювання процесів і систем» допускається можливість зарахування сертифікатів проходження дистанційних чи онлайн курсів за відповідною тематикою (за попереднім узгодженням з викладачем).

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено

Доцентом, к.т.н., доцентом Вислоухом Сергієм Петровичем

Доцентом, к.т.н., доцентом Півторак Діаною Олександрівною

Старшим викладачем Зайцевим Віктором Миколайовичем

Ухвалено кафедрою КІТВП (протокол № 3 від 01.10.2025 року)

кафедрою КІОНС (протокол № 2/2 від 08.10.2025 року)

кафедрою АСНК (протокол № 3 від 08.10.2025 року)

Погоджено Методичною комісією приладобудівного факультету (протокол № 10-1/25 від 13.10.2025 року)